

FIGYELŐSZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkek és megjelent könyvtártudományi és dokumentációval foglalkozó szakkönyvek rövid ismertetését.

F O L Y Ó I R A T S Z E M L E

023.3

A könyvtárbizottságok mellett és ellen. /Pros and cons of library committees. / - BIRDWELL, E.N. - GREER, Y.C. - WHITE, H.S. - Special Libraries, 1959. jul.-aug. p. 235-244. T.:OMK.

Az Amerikai Szakkönyvtáros Egyesület /SLA/ texasi tagozata ankétot rendezett "Könyvtári munka könyvtárbizottságokkal vagy azok nélkül" címen. A vita során elhangzott előadások a könyvtárbizottságok következő feladatait és előnyeit hangsúlyozták:

Segítségnyújtás a könyvtárosnak az évi költségvetés megállapításában és felosztásában.

A könyvtári munka személyzeti előfeltételeinek biztosítása a vállalatok vezetésénél.

A könyv- és folyóiratrendelések felülbírálása.

A folyóiratok kötetési tervének megállapítása.

Új berendezések és felszerelések beszerzésének biztosítása.

A könyvtár terjeszkedési igényeinek felmérése és a szükséges javaslatok megtétele.

A könyvtár és az olvasók közti kapcsolat elmélyítése.

A könyvtáros tájékoztatása a vállalat terveiről.

A könyvtári szabályok jóváhagyása.

A könyvtáros munkájának elismertetése a vállalaton belül.

Ezekre a célokra legalkalmasabbnak látszik a bizonyos időszakonként váltakozó tagokkal dolgozó bizottság. Az ülések számát a tagok sorából választott elnök határozza meg. A bizottság titkára rendszerint a könyvtáros. A könyvtárbizottság ellen azok az érvek szólnak, hogy nagyon ritka az olyan hely, ahol ezeket a feladatokat el is végzik. Amikor pedig a könyvtáros munkájának segítésére vagy irányítására könyvtárbizottságot hívnak össze, előre nem tudhatják, hogy az milyenné fog

válni. Olyan, mint a vonat, amely mehet jó és mehet rossz irányba, de ha megindult, már nem lehet róla leszállni. Az is elég általános, hogy a bizottsági tagoknak vagy idejük, vagy érdeklődésük nincs ahhoz, hogy jó munkát végezzenek. De az is bajt okozhat, ha a bizottság erőteljesen beleszól olyan kérdésekbe, amelyekhez még nincs meg a kellő áttekintése, s a könyvtárt saját egyéni elképzelése szerint kívánja átformálni. /Ugyanugy mintha a laikusok tanácsot adnának az orvosnak egy ritka betegség meggyógyításához vagy a mérnöknek egy hid megtervezéséhez./ /B.S./

024.68

Nemzetközi kiadványcsere az Állami Lenin Könyvtárban.
/International exchange of publications at the Lenin State Library./ - KANEVSKIJ, B.P. - Unesco Bulletin for Libraries, 1959. febr.-márc. p. 48-52. T: OMK.

A moszkvai Állami Lenin Könyvtár megalakulása - 1862 - óta rendszeres cserekapcsolatban áll a legkülönbözőbb külföldi könyvtárakkal és tudományos intézetekkel. Jelenleg 65 ország 1800 intézményével folytat kiadványcserét. 1957-ben csere alapon 152 852 különböző kiadványt kapott /amiből 116 241 egységet vett saját állományába/, ugyanakkor külföldre küldött 188 692 szovjet kiadványt. 1958 első felében a Lenin Könyvtár külföldi könyveinek 54,3 %-át, külföldi folyóiratainak pedig 53,2 %-át ezen az úton szerezte be. /B.S./

389.6:026

Szabványosítás a szakkönyvtárakban: lehetőségek és korlátok. /Standards for special libraries. Possibilities and limitations./ - CARNOVSKY, L. - The Library Quarterly, 1959. jun. p. 168-173. T: OMK.

Szabványosítás a szakkönyvtárakban - ez a két fogalom ellentmond egymásnak. A szakkönyvtár ugyanis egyediséget, különállóságot jelent /hiszen nemcsak két szakág - pl. a művészet és a kereskedelem - szakkönyvtárai különböznek egymástól, hanem egy szakterületen belül pl. két azonos üzletág könyvtára is/, a szabványosítás pedig általánosítási törekvést. Meg lehet oldani ezt a paradoxont? Részben, ha az általános - de azért nem semmitmondó - jellegzetességeket emeljük ki. A sokkal több hasonlóságot felmutató közművelődési könyvtárakra vonatkozóan Amerikában már 1943-ban bevezettek szabvány előírásokat, amelyeket azután 1956-ban még tovább fejlesztettek, és átdolgoztak. De még ezen a területen is sokszor több a különbözőség, mint a hasonlóság. A szakkönyvtári munkára még nehezebb szabvány előírásokat felállítani. Megállapíthatjuk például, hogy a szakkönyvtárak célja, hogy "tájékoztatást nyújtsanak", de ez túl általános ahhoz, hogy gyakorlati hasz-

not huzhassunk belőle. A szakkönyvtárak célkitűzésének tartalma könyvtáranként változik. Szabványosítás helyett helyesebbnek látszik olyan alapelvek megállapítása, amelyek alapján minden szakkönyvtáros kérdéseket tehet fel saját könyvtára szempontjából is, s amelyeknek megválaszolása egyedi szabályok kialakításához vezethet. Ilyenek:

1. Minden könyvtárnak tartalmaznia kell a vállalati dolgozók információs igényeinek megfelelő anyagot. Milyen jellegű információt igényelnek? Milyen könyvek, folyóiratok és egyéb kiadványok tartalmazzák ezeket az információkat? Hogyan van a könyvtár ellátva ilyen jellegű dokumentumokkal? Körülbelül mi-be kerülne a könyvtár állományának kiegészítése a szükséges - de eddig nem gyűjtött - anyaggal? Milyen fontossági sorrendet lehet ezekre nézve felállítani?

2. Minden könyvtárban megfelelő személyzetnek kell lenni a kívánt információs anyag gyűjtéséhez, feldolgozásához és kiszolgáltatásához. Milyen képzettségű személyzetre van szükség? Könyvtárosi vagy szakmai tudásra van-e inkább szükség?

3. Minden könyvtárban - a lehetőség határain belül - biztosítani kell a zavartalan munka előfeltételeit.

4. Minden könyvtárnak támaszkodnia kell más könyvtárak megfelelő és hozzáférhető anyagára is. Milyen ilyen jellegű helyi, hálózati és egyéb források vannak? Milyen mértékig lehet ezeknek az anyagához hozzáférni /kölcsonzés, fotómásolat stb./ útján?

5. Minden könyvtárt úgy kell megszervezni, hogy abban a szükséges dokumentumok rendszeresen elhelyezhetők legyenek. Naprakész a könyvtár katalógusa? Kiemeli-e a legfontosabb dokumentumokat? Könnyen kezelhetők-e a katalógusok? /B.S./

025.321:025.173/47/

A szovjet tudományos sorozati kiadványok rövidítései.

/Abbreviations of Russian scientific serial publications./

- FISHER, E. - American Documentation, 1959. jul. p. 192-208.
T.:OMK.

Az a tény, hogy számos orosz nyelvű időszaki kiadvány angol fordításban is hozzáférhető, nagy segítséget jelent a műszaki tudományágak kutatói számára. A bibliográfiai tájékoztató azonban ezekben a kiadványokban nem mindig könnyű. A szovjet referáló lapok például nem sorolják fel azokat a folyóiratokat és sorozatokat, amelyeket referálnak. Ezért, ha a lap csak a folyóiratok és intézmények rövidítéseire utal, a kutatás nehézkessé válik. A tájékoztatót kívánja megkönnyíteni a mintegy 160 tételt tartalmazó felsorolás, amely több szovjet műszaki folyóirat és referáló lap legfontosabb rövidítéseit tartalmazza. Minden tétel hármas tagolásban szerepel, az első oszlop az orosz rövidítéseket sorolja fel a cirill ábécé rendjében, a második a teljes orosz elnevezést cirill betűkkel

és transzliterálva, míg mellette a harmadik oszlop az elnevezések angol fordítását. Ha némelyik kifejezésre a szovjet lapok többféle rövidítést használnak, a felsorolásban a gyakoribbat tüntetik fel, pl. Matematika esetében a kevesebbet használt Mat. rövidítés helyett a gyakoribb Matem. változat szerepel. Ha a betűrövidítés nem mond eleget, bővebb formában is megismétlik, pl. az Otdelenie Tehniczeszkizh Nauk az OTN és az Otd. Tehn. N. rövidítés formájában is szerepel. A felsorolás néhány olyan nem tudományos folyóirat címét is tartalmazza, amelyek időről-időre szerepelnek a műszaki referáló lapokban, rendszerint történelmi- vagy általános vonatkozásban.
/B.S./

659.2:62

Gondolatok a műszaki tájékoztató szolgálat megjavításáról. /Some thoughts on improved technical information service./ - GOODWIN, H.B. - Special Libraries. 1959. nov. p. 443-446. T.:OMK.

Ha azt a kérdést vizsgáljuk, hogy mit vár a "felhasználó" a dokumentációtól, akkor először is - sajnos - azt találjuk, hogy nincs "tipikus" felhasználó.

A "tájékoztatás problémája" a felhasználó szempontjából mégis általában két összetevőből áll:

- a/ túl hosszú a dokumentáció átfutási ideje;
- b/ a nyomtatott dokumentumok elárasztják az érdeklődőket, - a felhasználó olyan anyagot is elolvas, amit nem akar, s ugyanakkor nem talál olyanokat, amelyekre szüksége volna.

A műszakiak azt várják az ideális tájékoztató szolgálat-tól, hogy:

1. megkapják a kívánt műszaki tájékoztatást;
2. akkor kapják meg, amikor szükségük van rá;
3. a lehető legrövidebb formában kapják meg;
4. fontossági sorrendben kapják;
5. megkapják a kiegészítő tájékoztatást is, anélkül, hogy kérnék;
6. megtudják a dokumentumok megbízhatósági fokát;
7. megtudják a tájékoztatás forrásait;
8. amennyiben nem kaphatnak tájékoztatást, közölik velük, hogy az nincs;
9. a megfelelő tájékoztatás a lehető legkisebb utánjárást igényelje;
10. ne kapjanak olyan tájékoztatást, amire nincs szükségük, és ne kapják az őket érdeklő tájékoztatást nem megfelelő időben.

Vannak azonban olyan dolgok is, amiket az érdeklődők nem várnak a dokumentációtól. Pl. azt, hogy a kívánt tájékoztatás helyett utalások jegyzékét kapják /bár néha maguk az utalások

vagy hivatkozások lehetnek maguk a kívánt tájékoztatások;
vagy hogy azt mondják nekik: "Nem tudjuk megadni a kívánt információ, de ön azt valószínűleg megkaphatja a". Az érdeklődők általában még elemzést ill. értékelést is várnak a részükre küldött dokumentációs szolgáltatásoktól. Az alábbiak néhány olyan szempontot sorolnak fel, amelyekre a műszakiaknak szükségük van a dokumentumok helyes megítélésénél:

1. A dokumentum típusa

Kísérleti eredmények
Szemle
Elméleti megvitatás
Új elemzés vagy értékelés
Új adatok

2. Az új /eddig meg nem jelent/ tájékoztatás mennyisége

Jelentős
Részleges
Semmi

3. Az érdekeltek köre

Specialisták
Szakemberek
Műszakilag képzett nem szakemberek
Vezetés
Általános érdeklődők

4. Megbízhatóság

Minden elismert tekintéllyel megegyezik
Ellentmondó
Kérdéses
A tájékoztatás kevés ahhoz, hogy a benne rejlő
eredmények vagy következtetések alapján eldönthető
legyen

5. A részletesség fokozata

Kimerítő
Részletes
Általános
Felesleges

A dokumentumok ilyen jellegű elemzéséhez már műszaki
szakemberek szükségesek. /B.S./

659.2:6/52/

Tudományos és műszaki tájékoztatás Japánban. /Scientific
and technical information services in Japan./ - American Docu-
mentation, 1959. jul. p. 176-191. T.:OMK.

A második világháború után a japán könyvtárügyet amerikai
mintára szervezték át. A legnagyobb változást a következők je-
lentették:

- a japán Országgyűlési Könyvtár /nemzeti könyvtár/ megalkotása;
- az első egyetemi színvonalu könyvtárosképző iskola felállítása;
- az ipari /vállalati/ műszaki könyvtárak szaporodása és fejlődése;
- a Japán Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Központ megnyitása.

Az 1957-ben alakult Tájékoztatási Központ /Hibantyo 15, Tiyoda-ku, Tokio/ évi költségvetési kerete 100 millió jen, azaz 300 ezer dollár. 90 belső és 200 külső munkatárssal dolgozik. Főbb munkaterületei:

1. Kiadványok

Kayaku Gizyutu Bunken Sokuho /Műszaki és technológiai bibliográfiai közlemények/. Megjelenik 1958 óta, 6 sorozatban, általában havonta kétszer. Egy-egy sorozat évente 5 - 20 000 bibl. adatot közöl szakrendi csoportosításban.

Gaikoku Tokkyo Sokuho /Külföldi szabadalmi hírek/. Megjelenik három sorozatban, évi 20 000 bibliográfiai adattal.

2. Irodalomkutatás

Irodalomkutatás
Szabadalmi kutatás

3. Fordítás

Japánra
Angolra

4. Foto- szolgálat

Mikrofilm
Fotokópia

5. Nemzetközi kapcsolatok

Több mint 500 külföldi intézettel.

Magyar szempontból a japán dokumentáció sokrétű munkájából leginkább az Oktatásügyi Minisztérium tudományos tájékoztató részlegének felügyelete alatt készülő JAPAN SCIENCE REVIEW című referáló lap emelhető ki, amely angol nyelvi kivonatokban ismerteti a japán szakfolyóiratok cikkeit. A Japán Tudományos Szemle jelenleg a következő sorozatokban jelenik meg:

Economic Sciences

Biological Sciences

Medical Sciences

Mechanical and Electrical Engineering. Megjelenik 1957 óta

évenként kétszer. 3000 címfordítást és 800 referátumot tartalmaz ETO szakcsoportosításban. Szerzői indexe van. Előfizetési ára külföldre: 4 dollár. Kiadó: Kasai Publ. Co., Siba-Sakumatyó 1-53, Minato-ku, Tokio.

Mining and Metallurgy. Megjelenik 1957 óta évenként kétszer.

2000 bibliográfiai adatot /folyóíratonként/ és 800 referátumot /ETO szerint csoportosítva/ közöl. Előfizethető 4 dollárért. Kiadó: Mining and Metallurgical Institute of Japan - Nippon Kōgyōkai, Ginza nishi 8-9, Tyūō-ku, Tokio.

/A cikk ezenkívül 125 különböző japán dokumentációs kiadványt ismertet./ /B.S./

021.13:026:62

Új műszaki könyvtár megszervezése. /The case for starting an engineering library./ - EVANS, G. - Design, 1959. ápr., p. 94-97. T.:OMK.

A műszaki könyvtár gyakran a mérnökök fiókjában meglévő anyagból már megalakítható. Utána viszont fontos, hogy átvevő helyévé válják mindenfajta szakirodalomnak. Magában kell, hogy foglalja a vállalati irodalmat, könyveket és brosurákat, folyóiratokat és egyéb szakirodalmat. Ha egy-egy dokumentumra csak időlegesen van szükség, akkor célszerűbb azt kölcsönvenni. A helyiség és berendezés megválasztása mellett legfontosabb megfelelő könyvtáros kiválasztása. "Nem szabad azt feltételezni, hogy egy tisztviselő vagy gépirónó, akinek időnként szabad ideje van, alkalmas a könyvtári teendők elvégzésére." Ehhez a munkához szakember kell. A szakértelemre első sorban az osztályozás és a katalogizálás terén van szükség. Egy 1957-ben megéjtett vizsgálat azt mutatta ki, hogy a vállalatok műszaki könyvtárainak költségvetései - kivéve a könyvtárosok fizetését - évi 1000 és 20 000 dollár között mozogtak. /Átlagban tehát 5900 dollárt tettek ki./ Illy módon az egy mérnökre eső "fejkvóta" 3 - 152 /átlagban 40,5/ dollár volt. Az amerikai Szakkönyvtáros Egyesület /SLA/ tanácsadó szolgálatot tart fenn, és szakemberei minden intézménynek a helyszínen adnak tanácsot könyvtár létesítésére, működtetésére vagy kibővítésére.

A műszaki könyvtár legjobb propagandája a jól végzett napi munkája, de emellett a következő propaganda lehetőségeket is fel kell használnia:

könyvtári értesítők /uj beszerzések, bibliográfiák, műszaki egyesületi hírek, könyvtári hírek/,

röplap értesítők,

a mérnökök különböző értekezletein való részvétel és felszólalás,

falitábla,

az új alkalmazottak megismertetése a könyvtárral /esetleg kis broszúra útján/. /B.S./

048.8:663/664/439/

A "Műszaki Lapszemle, Élelmiszeripar" elterjedtsége.

- KORBONITS, A. - Élelmészeti Ipar, 1959. nov. p. 358-359.
T.:OMK.

Az élelmészeti ipari műszaki dokumentáció alapvető kérdése, hogy az érdekelt vállalatok hozzájussanak az OMK "Élelmiszeripar" című lapszemlőjéhez. Ez a referáló lap 200 külföldi szaklap cikkeit ismerteti rendszeresen, hasznosításához azonban hiányzik a legfontosabb feltétel: a kellő olvasottság. A lap 211 példányára fizetnek elő /ugyanakkor, amikor a hasonló jellegű csehszlovák kiadvány 2000 példányban jelenik meg/. De az előfizetőknek is több mint 20 %-a nem az élelmiszeriparból kerül ki. Az előfizetések szakmák szerinti megoszlásának vizsgálatából érdekes megállapítások és következtetések vonhatók le. /Míg pl. a budapesti konzerv- és húsipari vállalatok több példányban is előfizetnek, a tejipar 16 vállalata közül mind járátja, addig a tárolóipar 22 vállalatából egy sem mutat érdeklődést./ A lap számos vállalatnak nem jár. egyes területeken pedig aránylagosan igen kicsi az olvasottsága. Ennek fő oka a szemle nemismerése vagy behatóbb ismeretének a hiánya. Joggal lehet ezenfelül arra is következtetni, hogy a lapot azokban a nagyüzemekben sem olvassák eléggé, ahol járattják. /Ahol ugyanis a szemlét kellő mértékben használják, ott előbb vagy utóbb rátérnek a 2 vagy több példányos előfizetésre./ Teljesen tarthatatlan az a helyzet, hogy a nagyobb vállalati egységbe tartozó, de helyileg különálló üzemegységek ne jussanak hozzá a szemléhez. A magyar élelmiszeripari műszaki dokumentáció alapját jelentő lapszemle olvasottságát a mainak többszörösére kell emelni. Ez az Élelmiszeripari Könyvtári hálózati alközpont, a műszaki könyvtárosok és a MITE feladata. /B.S./

Hivatkozások az amerikai mérnöki lapokban. 1-3 r. /Citations in American engineering journals./ - BURTON, R.E. - American Documentation, 1959. jan., ápr., jul. p. 70-73, 135-137, 209-213. T.:OMK.

A nyolc legkeresettebb amerikai műszaki lap 1957. évfolyamának 7560 oldalát átvizsgálva megállapítható, hogy azokban 478 féle folyóirat cikkeire volt hivatkozás, összesen 6454 idézet formájában.

Az idézetek megoszlása a megvizsgált lapok tükrében:

folyóirat címe	oldal	idézet	idézet %
Chemical Engineering	880	352	40,0
Chemical Engineering Progress	621	419	68,5
Industrial and Eng. Chemistry	883	1323	149,8
Kémiai technológia összesen	2375	2094	88,2
ASME Transactions	1970	979	49,7
Journal of Applied Mechanics	656	586	89,3
Gépészet összesen	2626	1565	59,6
Journal of Metals	1083	1551	143,2
ASM Transactions	1053	596	56,6
Acta Metallurgica	423	648	153,2
Kohászat összesen	2559	2795	109,2
Ö S S Z E S E N	7560	6454	85,4

A hivatkozások alapján a következő folyóiratok tekinthetők a legtekintélyesebbeknek az USA-ban:

1. AIME Metals Transactions	591	esetben	idéztek
2. Industrial and Engineering Chemistry	481	"	"
3. ASME Transactions	309	"	"
4. ASM Transactions	251	"	"
5. Chemical Engineering Progress	236	"	"
6. Journal of Applied Physics	234	"	"
7. Acta Metallurgica	224	"	"
8. Journal of Applied Physics	212	"	"
9. Journal of the American Chemical Soc.	178	"	"
10. Proceedings of the Royal Society /A/	171	"	"
11. Physical Review	153	"	"
12. Journal of the Institute of Metals	124	"	"
13. Philosophical Magazine	104	"	"
14. Journal of the Iron and Steel Inst.	102	"	"

A legtöbbet idézett fenti lapokat tehát ajánlatos a könyvtáraknak megőrizniük és elsősorban kötetniük. Ezzel szemben

egyéb - bár keresett - lapok - /pl. Chemical Week, Chemical and Engineering News, Mechanical Engineering, Iron Age stb./ elsősorban "ujdonság" értékkel bírnak, keresettségük 1-2 év alatt ugyyszólván teljesen megszűnik; ezután elegendő, ha csak bizonyos tájegységeként lesznek megtalálhatók. A hivatkozások gyakorlatából az is megállapítható, hogy az amerikai mérnökök kevéssé használják a külföldi irodalmat /a hivatkozások 70 %-a amerikai, 20 %-a angol és csak 10 %-a egyéb külföldi/, bár e téren a szovjet tudományos eredmények hatására fokozatos érdeklődésnek és fejlődésnek lehetünk tanúi. /B.S./

02/73//091/

Az USA szakkönyvtárügyének története és jövő lehetőségei.
/Special librarianship in the United States, its history and future potential./ - BROWN, A.L. - Revue de la Documentation, 1959. nov. p. 94-96. T.:OMK.

Az ötven éve /1909-ben/ alakult amerikai Szakkönyvtáros Egyesület /Special Libraries Association - SLA/ rövid története. Az alapító 57 tag által képviselt könyvtárak vizsgálata azt mutatja, hogy többségük üzleti, ill. társadalomtudományi jellegű volt. Ez a többség hosszú éveken keresztül megmaradt, de az utolsó 20 évben a műszaki- és természettudományi gyors előretörésével a helyzet megváltozott. Jelenleg az SLA tagjainak több mint 50 %-a ehhez az utóbbi kategóriához tartozik. Az Egyesület tagsága 1958-ban tulnyomó többséggel megszavazta azt az indítványt, hogy a tagságot bizonyos képzettségi és gyakorlati előfeltételekhez kössék. 1959-ben ezt a követelményt főiskolai végzettségben plusz gyakorlatban szabták meg. Jelenleg különböző szabvány előírások megalkotásával foglalkoznak. Érdekes, hogy az 1959-ben már több mint ötezer tagot számláló SLA-ba a közművelődési könyvtárak szak-részlegeinek dolgozói is beiratkoznak. 1916-ban Dr. J.A. Lapp, az Egyesület akkori elnöke a következőkben szabta meg az SLA és a szakkönyvtárosok célját: "Mozdítsuk elő a tudomány felhasználását!" /"Putting knowledge to work."/ Ma ismét ez a jelszó áll az amerikai szakkönyvtárosok és az Egyesület második ötven éve előtt, azaz a kiegészítéssel, hogy a tudomány gyakorlati felhasználását és alkalmazását elősegítő szakkönyvtársori tevékenységben fel kell használni a legkorszerűbb gépi és egyéb eljárásokat. /B.S./

021.7/47/:002.2:62

A műszaki irodalom propagandájának biztosítsuk a megfelelő helyet! /Propagande Tehnicheszkoy Literatury - dosztrojnoe meszto./ - Bibliotekar', Moszkva, 1959. szept. 1. p. 1-6. T.:OMK.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának 1959. júniusi ülésein hozott határozatok a hétéves terv felada-

taival kapcsolatban a szovjet könyvtársokat is kötelezik, hogy aktívan közreműködjenek a kommunista társadalom felépítésében, elsősorban azzal, hogy a műszaki haladás előbbreviteléhez szükséges összes könyvbeli, de egyéb írásos eszközöket megszerzik, és a társadalom széles rétegeinek rendelkezésre bocsátják. A megfelelő könyvtári propaganda eszközeként felemlíti a kiállításokat, így pl. a Gorkij-i népgazdasági kerületi könyvtárban az "Automatizálás és gépesítés a gépiparban" c. kiállítást, amely több mint 600 könyvet, folyóiratot és egyéb műszaki publikációt tart a látogatók elé. Általában a rendezésre kerülő kiállítások ne általánosságban, hanem egy bizonyos műszaki terület döntő kérdéséről mutassák be a műszaki és tudományos irodalmat. Igen jó eredményeket érnek el az üzemi műszaki könyvtárakban azáltal, hogy a mérnökök és technikusok a könyvtár közreműködésével vállalják, hogy a munkásokkal együtt tanulmányoznak át cikkeket és könyveket, amelyek az üzem speciális feladataival kapcsolatos témákat tárgyalják. Nagy segítséget nyújt, ha az üzemi műszaki könyvtárak a könyveken és folyóiratokon kívül más műszaki irodalmi műfajokat, mint szabadalmakat, gyári irodalmat: prospektusokat, katalógusokat stb. is beszereznek. Kétségtelen, hogy a műszaki propaganda élén az üzemi műszaki könyvtáraknak kell haladniuk, nekik kell a vezető szerepet átvenniük az anyag kiválogatásában, feldolgozásában és prezentálásában. Be kell vonniuk azonban ebbe a munkába az üzemi szakszervezeti könyvtárakat is, s ugyanígy nem maradhatnak el a műszaki könyvek propagandájában a városi, járási és falusi közművelődési könyvtárak sem, amelyeknek ezáltal a műszaki könyveket propagandájuk élvonalába kell helyezniük. /V.P./

021.7/47/:002.2:62

Keltsük fel az érdeklődést a technika iránt! /Propagandum
 interesz k tehniké./ - CIRACJAN, D. - Bibliotekar', 1959. szept.
 p. 24-29. T.:OMK.

A Szovjetunió Állami Lenin Könyvtára gyermek- és ifjúsági irodalmi osztálya mind nagyobb méreteken foglalkozik a műszaki tudományos népszerű irodalomnak az ifjúság körében történő elterjesztésével, ill. olvastatásával. A fiatal olvasókkal való foglalkozás e téren elsőrendűen egyéni, de számos könyvtári eszközt is készenlétben tartanak az ifjúság ilyirányú érdeklődésének felkeltésére. Katalógusok vannak: "Mit olvassunk a fizikáról?", "Mit olvassunk a kémiaiáról?" a 8-10. osztályosok részére, amelyekben nemcsak könyvek, brosurák, hanem az ifjúsági népszerű technikai lapok cikkei is fel vannak véve. Az ifjúsági olvasóteremben változatos kiállításokat rendeznek a legújabb népszerű műszaki könyvekből, cikkekből pl. olyan címmel: "A jövő holnap kezdődik" vagy "A világűr kapujában". Kiállítást rendeztek pl. "Fantasztikum és valóság az asztronautikában"

tárgykörben, amelyben éles különbséget téve mutatták be az ifjúságnak a valóra váltható és elérhetetlen célokat. Egyébként az ifju olvasókat kérdéseikkel és problémáikkal sohasem hagyják magukra, minden feltett kérdésükre megadják a választ vagy szóban, vagy további irodalom ajánlásával. Az ifjúsági olvasók számára rendszeresen tartanak népszerű műszaki olvasói konferenciákat, amelyeken az ilyen könyvek, sőt fantasztikus regények írói is részt vesznek, hogy az ott feltett kérdésekre a gyermekeknek közvetlenül válaszoljanak. E konferenciákkal gyakran kapcsolnak össze pályázatokat: az ifju olvasóknak kérdéseket kell megválaszolniuk, rejtvényeket megfejteniük, és a válaszok helyes megfejtői jutalmul könyveket kapnak. A könyvtári propaganda egész széles skáláját veszik tehát igénybe, hogy a jövő mérnökeit, pilótáit, automatizmusok vezérlőit politechnikai szellemben neveljék, és a gyermekek széles körű műszaki és tudományos érdeklődését felkeltsék. /V.P./

021.7/47/:65.012.45

Propagáljuk a termelés élenjáró módszereit. /Propagandium peredovúie metodü proizvodstva./ - SZANDAKOV, V. - Bibliotekar', 1959. 8. sz. p. 10-11. T.:OMK.

A Kirov-i "Iszkozs" bőr- és cipőipari kombinát műszaki könyvtárosa a folyóiratok fokozott jelentőségére mutat rá a folyamatos és friss műszaki tájékoztatás céljaira. Minden évben a rákövetkező év folyóiratrendeléseiről tájékoztatják az üzem műszaki dolgozóit, és egyben felmérik, hogy az egyes folyóiratokból mely cikkek és témák érdeklik őket; így szereznek tudomást az olvasók és a gyár szükségletéről és igényéről. A folyóiratszámok beérkezésekor a gyár főmérnöke és vezetői ezeket átnézve azt is megjelölik, hogy melyik tanulmány vagy cikk melyik osztályt vagy dolgozót érdeklí munkája szempontjából. Erről azután az illetők értesítést kapnak, ugyanugy mint az előzőleg figyelni kért témákról szóló cikkekről is. Az érdekesebb cikkekre való figyelemfelhívásra felhasználják az üzem belső lapját, a vörös sarkok falitábláit, a műszaki könyvtárban rendezett kiállításokat. A könyvtárban elkészített bibliográfiák, ill. irodalomkutatások többsége is folyóiratcikkekre hívja fel a figyelmet. Az üzemben, műhelyekben hetenként műszaki tájékoztató beszámolókat tartanak a tudomány és technika legújabb vívmányairól a műszaki-tudományos egyesület tagjai, akik a műszaki könyvtárba beérkezett anyagról a legjobban tájékozottak, mert a könyvtár elsősorban ezeknek bocsátja legfrisebb anyagát rendelkezésre. A könyvtárnak több mint 50 különböző folyóirat jár, s a dolgozók érdeklődésére jellemző adat, hogy 1959 első öt hónapjában több mint 11 000 folyóiratszámot, ill. példányt kölcsönöztek ki. /V.P./

A dokumentáció nyelvi problémái. /The language problem in documentation./ - MAYER, A.D. - Revue de la Documentation, 1959. aug. p. 73-74. T.:OMK.

A tudományos irodalom legalább 50%-a olyan nyelveken jelenik meg, amelyeken a világ tudományos kutatóinak több mint 50%-a nem olvas. Többek között ez a körülmény tette szükségesé magának a dokumentációnak is intézményes megvalósítását. A dokumentáció szolgáltatásai és kiadványai a vonatkozó dokumentációs intézmények egységes hazai nyelvén jelennek meg, de a szaktudományok világirodalmával - elsősorban a kisebb országok dokumentációs szolgáltatásaiban - a dolog természetéből folyóan nem tudnak megbirkózni. Ugyanazokról a szakirodalmi közleményekről, illetve azok egy részéről a dokumentációs kiadványok a világ majdnem minden nyelvén beszámolnak, s emiatt világviszonylatban a dokumentációs feldolgozás sokszorosan megismétlődik. Viszont a dokumentálásra váró szakirodalmi közlemények jó része, mintegy fele egyáltalában nem jut dokumentációs feldolgozáshoz. A dokumentációs szolgáltatások és kiadványok világviszonylatban akkor volnának ésszerűen megszervezhetőek, ha azok mindenütt egy vagy két nagy világnyelven jelennének meg. Szerző szerint ez a nyelv az angol lenne, az oroszoknak pedig minden reménye meg van arra, hogy ilyen kiadványok második nyelveként jöjjen figyelembe. A nyelvi probléma a dokumentáció területén másodszorban a szakirodalom fordításaiban jelentkezik. Eredeti közlemények teljes szövegének fordítása egyre inkább megvalósíthatatlan feladattá válik. A dokumentációnak a jövőben utbaigazítást kell tudni adni arra nézve, hogy mely közlemények teljes fordítása nem indokolt. /P.I./

014.3

Tájékoztatás jeladó kartonokkal. /Information par cartes de signalisation./ - OSUCHOWSKI, J. - Revue de la Documentation, 1959. aug. p. 70-72. T.:OMK.

A katowicei Bányászati Dokumentációs Intézet új dokumentációs szolgáltatást vezetett be a fenti elnevezéssel. A szolgáltatás célja az érdekeltek gyors tájékoztatása az általuk megadott témák folyóiratirodalmáról. A szolgáltatás bevezetését az a felismerés váltotta ki, hogy a dokumentációs közleményeknek referáló lapban való megjelenése optimális körülmények között is az eredeti közlemény kiadását követő 80. napra valósulhat meg, a gyakorlatban pedig ez az időszükséglet általában 3-4 hónap között mozog. Az átfutási idő terén Lengyelországban a kartonszolgálattal nem tudtak jobb eredményeket felmutatni, mert /a közlemény meglepő közlése szerint/ a kartonszolgálatban az átfutási időszükséglet a referáló folyóiraténál is lényegesen nagyobb: 6-8 hónap. Ezért vezették be a

bányászati dokumentáció területén a jeladó kartonok után megvalósított tájékoztatást, amelyek referátumot nem, csak címet tartalmazván, 21-25 napon belül jutnak el az érdeklődőkhöz. Az érdekeltek közlik a dokumentációs intézettel témáikat, és azokra az intézet 105x145 mm nagyságú kartonokon egy hónapon belül küldi ki a legujabban megjelent szakcikk címadatait. A gyors lebonyolítás érdekében csupán az idegen nyelvű címet közölték /ami ellentmond a dokumentáció egyik alapvető követelményének/, de utóbb az érdekeltek kívánságára bevezették a címfordítások közreadását is. Ezidőszereint 302 témára, 198 érdeklődő részére nyújtják a jeladó karton-szolgáltatást. /A fentiek szerint az új lengyel dokumentációs szolgáltatás sok tekintetben hasonló az ONK témafigyelő-szolgálatához, de attól a kizárólagos címreferálásban és a dokumentációs anyagnak egyedi kartonokon való közreadásában eltér. Minthogy szűk szakterületre, a bányászatra szorítkozik, módja van ezenfelül a szolgáltatás időszerűségének általában egy hónapos keretek között tartására is./
/P.I./

061.3/100/:002

A FID közgyűlése. Varsó, 1959. szeptember 22-25.
/Assemblée Générale de la FID. Varsovie, 22-25 Septembre 1959./ - Revue de la Documentation, 1959. aug. p. 63-67.
T.:ONK.

A közlemény a FID 1959. évi varsói közgyűlésén tartott referátumok rövid tartalmi kivonatait adja közre. Referátumot tartott prof. J.D. Bernal /Primer közlemények a természettudományok területén/, B.V. Adkinson /A tudományos és műszaki referálás és a FID/, D. Fink /A különböző nyelvű kiadványok fordítási problémái/, A. King /Információs szolgálatok/, P. Poindron /Kiadványok reprodukciója/, prof. E. Pietsch /Gépi szelektálás/, D.J. Foskett /Összehasonlító osztályozás/, M.Z. Protič /A fejlődésben lévő országok dokumentációs problémái/ és N.A.J. Voorhoeve /Szabványosítás a dokumentációban/.
/P.I./

061.3/100/:007

Nemzetközi Információkezelési konferencia. Páris, 1959. jun. 15-20. /The International Conference on Information Processing. Paris, 15-20. June 1959./ - VERHOEFF, J. - Revue de la Documentation, 1959. aug. p. 61-62. T.:ONK.

Az UNESCO védnöksége alatt tartott konferencián 1600 szakember részvételével elsősorban az információkezelő gépek szerkesztésével, kialakításával és működtetésével kapcsolatos új matematikai és mérnöki problémákat tárgyalták meg. A dokumentáció szempontjából a konferencia eredményei a követ-

ezekben foglalhatók össze: 1. A számítógépek alkalmazása a technika egyéb területein már eddig is rendkívüli mértékben növelte a számítási és szelektálási technika lehetőségeit. Ugyanez a fejlődés várható a dokumentáció területén is akkor, ha e gépek felhasználása szélesebb körre terjed. 2. A számítógépek programozása olyan haladást ért el, hogy a jövőben számítani lehet már a programozás lebonyolítására olyan egyszerűsített módokon, amelyek a gépek kezelését szakértő személyzet nélkül is lehetővé teszik. 3. A gépi fordítás területén elért fejlődés olyan jelentékeny, hogy gyakorlati alkalmazásba vételére a legközelebbi jövőben már számítani lehet. 4. Nyomtatott, sőt gépelt szövegek gépi olvastatása téren is eredmények mutatkoznak, és bár a kutatások e téren még kezdeti állapotban vannak, remény van arra, hogy e feladat is gyakorlatilag megoldható lesz. 5. Az információk visszakereső funkció gépi megoldására a kongresszus tárgyalásai inkább elméleti természetű anyagot szolgáltatottak. A feladat e téren az, hogy a számítógépek felhasználásában mutakozó időmegtakarító előnyöket az információk visszakereső szolgálat részére és gyakorlatilag hasznosíthatóvá kell tenni. /P.I./

- . - . - . -